

Att skildra rörelse i bilden

© Gunilla Dahlblom 2014

Slutaren

Kamerans slutare sitter i kamerahuset och är "ögonlocket" som öppnas. Slutarens uppgift är att öppna och sluta sig för att släppa fram ljuset till sensorn en viss tid. Slutartiden avgör bl.a. om rörliga föremål i din bild kommer att visas suddiga eller skarpa.

Slutartid (exponeringstid)

Slutartiden (kallas också ofta för exponeringstid) talar om hur lång tid ljuset träffar bildsensorn. Slutartidernas steg brukar anges i sekunder eller bråkdelar av sekunder och går oftast mellan B (= Bulb, d.v.s. slutaren är öppen så länge man håller ner avtryckaren) och 1/4000 sek.

Ju högre siffra desto snabbare öppnas och stängs slutaren eftersom de är bråkdelar, exempelvis är 1/60 lika med en sextiondels sekund. Om ett tumtecken (") visas, exempelvis 0"6, så betyder det 0,6 sekunder, och 6" är alltså 6 hela sekunder.

Det finns en extra viktig slutartid och det är **1/30 sekund**. Där brukar man säga att gränsen går för vad man kan fotografera på fri hand utan att få **skakningsoskärpa**. Från 1/60 och snabbare klarar de flesta med handhållen kamera. Detta är naturligtvis ett genomsnittsvärde och stämmer kanske inte för dig. Du får pröva dig fram och se var din egen "skakighetsgräns" går. För att vara på säkra sidan så använder du självklart ett stativ.

Använder du ett teleobjektiv behöver du ännu kortare slutartider för att inte skaka.

Regeln är att ett 200 mm-objektiv kräver 1/200 sek, och ett 300 mm-objektiv således 1/300 sek. Tar du stöd med kameran mot något fast föremål, trycker armarna mot kroppen, lutar armbågarna mot bordet eller kommer på andra sätt att hålla kameran stadigt kan du också undvika **skakningsoskärpa**. Däremot kan du få **rörelseoskärpa** om motivet rör på sig. Det kan du utnyttja när du fotograferar något som du vill skildra som varande i rörelse – t.ex. vatten är mycket populärt att fotografera med rörelseoskärpa.

Skildra rörelser

Rörelseoskärpa

Du kan påverka mängden **rörelseoskärpa** genom att ändra på slutartiden. Det finns många sätt att avbilda föremål eller personer i rörelse. Oftast står kameran stilla och motivet rör på sig, men man kan även röra på kameran, panorera med kameran (följa det rörliga motivet), påverka med zoomen eller andra rörelser. Det finns till och med kameror som ser ut som bollar som man kastar upp i luften medan de fotograferar runt omkring sig.

Bild 1: Vatten är mycket populärt att fotografera med rörelseoskärpa.

Rörliga motiv kan du välja att

- frysa mitt i rörelsen,
- låta bli oskarpa eller
- fotografera med en panorerande kamera – alltså följa med i motivets rörelse.

Fryst bild

En fryst bild får du genom att använda en mycket kort slutartid.

Bild 2: I den första bilden har fotografen valt att frysa det porlande vattnet så att det ser ut som en isbubbla på toppen av stenen.

(Foto: Sofie Sundmar)

I den andra bilden har slutartiden varit längre, och man ser hur vattnet i forsen blir till ett vitt, suddigt skum.

Ju längre slutartid du väljer desto mer hinner motivet röra sig, och desto mer rörelseoskarpa får du.

Panorering

Ställ in kameran på program Tv/S, och välj till att börja med en slutartid på ungefär 1/15 sekund. Anpassa ISO och bländare så att du får en korrekt exponering. Nu ska du följa ett rörligt motiv med kameran och frysa rörelsen.

Gör så här:

Använd ett stativ där du har lossat skruven som låser vridningen i sidled. Börja röra kameran ”med motivet” redan innan det har dykt upp i synfältet och knäpp sedan av under rörelsen men fullfölj vridrörelsen. Experimentera med slutartiderna så att motivet är skarpt men bakgrunden har ”fartränder”.

Bild 3: Här har kameran följt med motivet, som alltså är skarpt. Tydliga "fartränder" syns på bakgrunden.

(Foto: Lillemor Wikström)

Ett bra knep vid panoreringar är att först göra avståndsmätningen på motivet – eller den punkt där motivet kommer att passera - och därefter ställa om objektivet till manuell fokusering.

Invänta sedan att det rörliga motivet passerar förbi en gång till. Då behålls din avståndsställning och du kan koncentrera dig på att följa rörelsen och knäppa av i rätt ögonblick.

Övning: Skildra rörelse

- Sätt kameran på ett stativ
- Välj **Tv** eller **S** (slutarprioritet) på inställningsratten
- Ställ slutaren på en kort eller en lång slutartid beroende på om du vill ha rörelse eller inte i bilden.

Fotografera en serie bilder av ett rörligt motiv:

- en bild med fryst rörelse – kort slutartid, mindre än 1/125
- en bild med rörelseoskärpa – lång slutartid, testa med 1/15 eller längre
- en bild med panorering – medel till lång slutartid, 1/15 eller längre

Bild 4: I den här bilden har fotografen använt så kort slutartid att både bakgrunden och motorcykeln har blivit skarpa. Man säger att bilden är *fryst*.
(Foto: Sofi Sundmar)

ZOOMA UNDER EXPONERING

- Placera kameran på ett stativ
- Välj **Tv** eller **S** (slutarprioritet) på inställningsratten
- Välj en ganska lång slutartid.
- Fokusera på ett föremål. Tryck ner avtryckaren halvvägs så att kameran kan mäta ljus och avstånd.
- Börja sedan vrida på kamerans zoom-ring, och under vridningen tar du bilden. Fortsätt att vrida hela rörelsen ut.
- Experimentera med olika tider, snabbhet på vridningen, riktning (in- eller utzoomning) för att se vad du får för effekter i bilden.